de ucenicie în Şcoala Doctorală, atunci când, ocupându-mă de participarea episcopatului maghiar la Conciliul Ecumenic Vatican I (1869-1870), „vânam", cu mare pasiune, jurnalele de călătorie ale prelaţilor maghiari. Erau anii când, entuziasmat de ideea de a completa excelenta cercetare a prof. Adriányi Gábor de la Universitatea din München, am considerat oportun să analizez „faţa nevăzută", „intimă" a „Blocului Germanic" din care a făcut parte şi corpul episcopal maghiar, ce s-a opus cu îndârjire adoptării *Dogmei Primatului şi Infailibilităţii Papei.*

O bună parte dintre jurnalele ce au fost scrise de către prelaţii maghiari, din Ardeal şi Ungaria, odată cu anul 1869, când a avut loc plecarea lor la dezbaterile conciliare din Cetatea Eternă, le-am publicat în volumul ce face referire la memorialistica ecleziastică maghiară. Altele zac nepublicate până în ziua de astăzi. Mă seduce şi acum ideea revenirii la aceste „picante" surse, dar nu pentru informaţiile de ordin teologic, cât mai ales pentru savoarea relatărilor de călătorie ce surprind, în mod unic, farmecul de epocă al unui continent care, în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, traversa bulversări sociale şi mentale profunde.

În paralel cu revenirea la descrierile de călătorie din secolul al XIX-lea, am mai reflectat mult şi la ideea de peregrinatio academica în vremurile actuale. Fapt pentru care – eu unul – i-aş felicita pe colegii din Iaşi, dacă aş descoperi în cuprinsul „Revistei de Istorie Socială" faptul că secţiunea dedicată descrierilor de călătorie are continuitate...Şi, de ce nu, s-ar numi chiar *Europa lor - Europa mea: călători în oglinda timpului*. Altfel spus, pe lângă atenţia acordată peregrinărilor din epoca romantică, preromantică sau chiar mai vechi am da o şansă şi relatărilor foarte recente...ale celor care călătorind lunar, zilnic poate, descoperă Europa cu ochii lor proprii, imortalizând-o în manieră unică. Cui prodest? La ce ar ajuta descrieri paralele, mai vechi şi mai noi, puse faţă în faţă? Trăim într-o lume în care frontierele dispar încetul cu încetul şi fiecare se poate avânta spre lumile cele mai îndepărtate în interiorul cărora, sub mirajul necunoscutului, are şansa de a-şi regăsi propriile vise, dar mai ales pe sine însuşi... Căci, aşa cum însuşi Nicolae Iorga menţiona odată, „a călători este o nevoie sufletească".

După cum, cu secole în urmă, oamenii călătoreau scriind sau descopereau, per pedes apostolorum, mirajul unui continent al cărui farmec răzbătea din perfecţiunea catedralelor gotice, din armonia muzicii lui Mozart sau din splendoarea arhitecturilor şi picturilor moderne, tot la fel este şi acum...călătorii veacului, care se scurge cu viteza gândului, descoperă şi redescoperă zilnic lumile unui tărâm ce îşi caută cu disperare mare sa unitate.

La fel ca şi ieri, călătoria în sine este pentru Homo Europaeus mai mult decât o iniţiere spre cucerirea necunoscutului. Este şansa fiecăruia de a avea „Europa sa", clădită în imaginarul lumii interioare sub cupola pribegiilor trăite la maximum în focul aventurii zilnice...Europa „mea" şi Europa „ta" nu sunt altceva decât o microistorie imagologică intimă, un mozaic ce reflectă, în mod simbolic, diversitatea unui continent, în fapt „Graalul ascuns" al succesului său în faţa vitregiilor trăite sub răceala scurgerii secolelor. Este oare atât de diferit farmecul „Europei lor", a celor de altădată, faţă de „Europa ta"? Probabil că, la această întrebare, răspunsul nu poate fi decât undeva la răscruce...răscrucea poveştilor aduse la lumină de călătorii timpurilor vechi şi noi...Cu siguranţă că, doar sub pana lor, Zeiţa Clio va revărsa mai multă frumuseţe, evitând, astfel, să ocolească „Bătrâna Doamnă"...

Attila Varga

„Pontes . Review of south east european studies", Moldova State University. Vol. 5, Chişinău, 2009, 352 p.

Istoriografia din Republica Moldova se află în continuare într-o fază evolutivă marcată determinant de specificitatea momentului prelungit al tranziţiei spre societatea democratică. Ambivalenţa dialogului între specificitatea variantei canonice, proprie direcţiei tradiţionaliste acceptate drept persistenţă a moştenirii epocii comuniste, şi modernismul versiunii potenţate conceptual-metodologic atât de influenţa valorilor civilizatorice continentale, cât şi de posibilitatea racordării mediate la fluxul ideatic/noţional era favorizată, în deceniul prim al mileniului actual, de înnoirea programatică şi tematică ilustrată de reprezentaţii generaţiei stimulate meritocratic de ambientul intern generat de

oferta sistemului academic şi universitar în plan local (institutele de cercetare şi reţeaua de învăţământ superior din Chişinău) şi naţional (universităţile de la Bălţi, Cahul şi Tiraspol).

Fenomenul meditaţiei personale şi colective a specialiştilor cu privire la necesitatea regândirii trecutului naţional în paradigma influenţată de modalitatea existenţei şi acţiunii factorului ştiinţific, în spaţiul şi timpul afectat şi modificat sub impactul transformărilor survenite în palier extins, a fost exprimat precaut şi timid în debut (1995-), şi dezinvolt profesional mai apoi (după 2005-), în abordări monografice, sinteze şi exegeze referitoare predominant la avatarurile ştiinţei istorice dintre Prut şi Nistru, la „istoricitatea" scrisului de profil şi la particularităţile aportului contributiv ori involutiv al factorului uman, perceptibile în secvenţa de clivaj datorată constrângerilor realităţilor factuale generate de ingerinţa stângii la nivel guvernamental. Revuistica de profil se acomodase gradat acestui sinuos traiect progresiv şi exprima încercări notabile, dar şi rezultate benefice într-un dublu unghi, documentar şi interpretativ, răsfrânte treptat şi în exterior, prin intermediul unui exerciţiu hermeneutic ingenios prestat de câteva periodice de specialitate, cu extinsă adresabilitate, fie prin inserarea unor articole/studii redactate în limbi străine şi dezbătând novatoare procedee interpretative, fie prin edificarea unor publicaţii mixând contribuţii străine şi locale în dezbaterea unor teme comune unui extins areal geografico-istoric, în termenii unei avenite disponibilităţi comparatiste.

Unui atare deziderat îi corespunde revista apărută sub egida Catedrei UNESCO de studii sud-est europene şi a Forumului PLURAL din cadrul instituţiei universitare de renume din capitala Republicii Moldova. Caracteristică şi semnificativă persistă componenţa grupului de editori, format din emisari ai generaţiei de tineri istorici, cu studii de specializare şi doctorat în România (Bucureşti, Iaşi), Ungaria (Budapesta), Franţa (Paris) etc., preocupaţi atât de eradicarea influenţei globaliste comuniste din modul de gândire şi discursul istoric aferent, cât şi de racordarea noilor opţiuni elective şi selective ale propriei istoriografii la seria de dezbateri inovatoare în perimetrul exprimării comprehensive europene. Însăşi alcătuirea Consiliului ştiinţific „academic" invederează deschiderea profesată temerar acum prin atari inserţii contributive şi dezinhibant comunicative: personalităţi de prestigiu din Canada (2), Franţa (2), România (2) şi SUA (3), reperate îndeosebi pentru truda ştiinţifică manifestată constant în timp faţă de cunoaşterea şi facilitarea extinderii cercetării trecutului din respectiva arie geografico-istorică, în Europa şi pe întreg mapamondul.

Tomul ultim tipărit dezvăluie un schimbat fond şi o adecvată formă, prin tiparul şi grafica (design-ul), ce conturează un deja versat discurs academic, exploatat pe teme de interes „sensibil", dezvăluind un critic demers faţă de conjuncţia suitei de mituri şi stereotipii care frânează încă posibilitatea „renovatei" interpretări istorice, dorinţa extinderii dialogului profesional şi deplin academic, lipsit de constrângeri ideologice şi încorsetări tematice edificate întru diminuarea spaţiului liber agreat pe seama dezbaterilor profund exegetice pe tărâm intern şi internaţional. Constanta atenţie interpretativă faţă de explorarea tradiţionalului spaţiu regional este vizibilă în conexiune cu reuşita încadrării în contextul global, urmând un neutral criteriu de dublă clasificare: cronologică şi tematică. Excepţii care pot sau nu întări regula sunt făcute în raport cu anumite intervenţii de strictă orientare „istoricistă", cu generalizări posibile numai faţă de anumite teme „discutabile/spinoase", dar deloc „discriminatorii ori restrictive", exprimabile numai în aceeaşi ştiută formulă de înalt nivel ştiinţific şi de reprezentare a izbândei generaţiei formatoare de tineret studios. Contributori ai acestui număr sunt cadre didactice, masteranzi, doctoranzi şi studenţi profesând la universităţile din localitate, cercetători din institutele de profil ale Academiei de Ştiinţe, istorici din Canada, Elveţia şi Kârgistan, cu subiecte variate şi interesante cronologic şi tematic, înfăţişate în engleză, franceză, română şi rusă, într-o structură logic argumentată dpv. al conţinutului inculcat: două secvenţe de articole (10), partea de „miscellanea" (2) şi tronsonul recenziilor (9, la număr: 5, la cartea rusă, 2, la cartea românească şi 1/1, germană şi engleză). „Amalgamul" tematic în sens pozitiv relevă poziţionări sigure faţă de subiecte tratate interdisciplinar (social-economic-politic ori cultural-spiritual), în coroborare cu proiecţia „duratei lungi" desfăşurate între sfârşitul de veac XVIII – începutul secolului XIX (analiza micro-istorică a relaţiei dintre stat şi biserică în debutul extinderii ruseşti în Basarabia!) şi până în actualitatea imediată (locul şi scopul Catedrei UNESCO în arealul zonal!).

Efortul de deschidere către lumea de idei a istoriografiei europene aflată în continue prefaceri conceptual-metodologice, efectuat în năzuinţa de a dialoga constructiv şi nu doar de a-şi asuma ori accepta modelul sau versiunile unui alt/nou canon profesional, constituie un fapt vital în fiinţarea şi acţiunea unei atari reviste de profil, care alături de alte câteva (de ex., „Interstitio. East European review of historical

anthropology", I/2007/ nr. 1-) funcţionând în aria de atitudine şi expresie proprie scrisului istoric din Republica Moldova, îi validează capacităţile multiple creatoare şi disponibilitatea spre aprofundarea şi exersarea unui discurs istoric aparent „corect politic".

Stelian Mândruţ

„Anuar 2010", Zrenianin, Edit. Institutului de Cultură al Românilor din Voivodona, 2011, 297 p.

Potrivit mărturisirii lui Costa Roşu, redactorul responsabil al acestui periodic editat de Institutul de Cultură al Românilor din Voivodina, volumul pe care îl supunem acum atenţiei se deosebeşte de primul („Anuar 2009") prin conţinutul său, care se adresează tuturor celor interesaţi de trecutul istoric şi cultural al românilor din Voivodina. Dacă în primul volum al „Anuarului" atenţia a fost îndreptată, îndeosebi, spre aspecte organizatorice concretizate în proiectele Institutului, iniţiate pe parcursul anului respectiv (2009) şi în evenimentele organizate de instituţii şi asociaţii româneşti din Voivodina, în acest număr se constată o aplecare spre aprofundarea ştiinţifică, prin înregistrarea unor contribuţii datorate unor cunoscuţi istorici şi etnografi din Serbia, România şi Croaţia.

Istoria locală ocupă un loc privilegiat în cuprinsul acestui număr, acoperind toate epocile istorice, din antichitate până la epoca contemporană, prin studiile semnate de Irina Baloş, Costin Feneşan, Cristina Feneşan, Valeriu Leu, Mircea Măran, Nicolae Bocşan, Ion Cârja, Stelian Mândruţ şi Claudiu Călin, care relevă importanţa „strategică" a Banatului într-un anumit context politic dat. Nu sunt neglijate nici aspectele culturale din trecutul zonei, prin materialele datorate lui Costa Roşu şi Niţă Frăţilă, care îmbogăţesc cunoaşterea şi înţelegerea acesteia, scopul declarat al acestui volum/număr fiind, între altele, şi acela de a „aduce mai multă lumină perioadelor puţin cunoscute din trecutul nostru, respectiv ale imaginii deja formate de această lume despre noi" (p. 5).

Parcurgând paginile acestei publicaţii, care se încheie cu informaţii despre activitatea Fundaţiei Române de Etnografie şi Folclor în cei 15 ani de existenţă (Igor Ungur) şi rubrica de recenzii (p. 258-290), constatăm că ea reuşeşte nu numai să-şi atingă obiectivul declarat, ci şi să se impună prin ţinută ştiinţifică.

Lidia Gross

„Revista română de istorie a presei", Vol. IV, 2010, nr. 2; Vol. V, 2011, nr.1. Asociaţia română de istorie a presei. Cluj-Napoca, 212, 212 p.

Recunoscută îndeosebi pe parcursul secolului XX şi într-o modalitate gradat extinsă spaţial şi temporal din motive determinate de multitudinea de factori direcţi şi adiacenţi (admiraţie/respect; frică/teamă; onoare/repulsie etc.) implicaţi în consolidarea menirii informativ-influenţativ-comunicative dpv. etic-moral, cultural-civilizatoric deţinute în societate trecută şi actuală, indiferent de extreme geografice/istorice, naţionale/politice, lingvistice/confesionale, cea „de-a patra putere" în stat/e a însemnat şi continuă să valideze (ne) cuvenita oglindă (f)utilă în percepţia auto-reprezentării (de)formate a existenţei şi acţiunii fiinţei înzestrată cu raţiune şi nu numai!

Apariţia şi evoluţia organismelor de presă, sub variate titulaturi şi calibre programatico-tematice, fenomen reclamat de progresul uman şi necesitatea adecvatei reflectări (în) scris/e întru augmentarea ori demolarea valorii informaţiei contributive sau distructive într-o alternanţă vizualizată dihotomic, a generat implicit/explicit, în spaţiu şi timp, cerinţe privind organizarea şi orientarea trudei cotidiene spre acumularea de înmulţite valenţe (re)cognoscibile în plan cantitativ şi calitativ. Noţiunile exersate şi exploatate privitor la multitudine şi eficacitate au condus treptat la aflarea funcţionalităţii şi intensificarea sau contracararea concurenţei prin diverse asociaţii/societăţi de profil, care îşi afirmau şi disputau primordialitatea prin impunerea unor diverse grile de comună ori separată publică difuzare, sub formă de conferinţe/congrese/reuniuni şi instrumentarul respectiv de (in) formativă vehiculare.